

מבוא

עקב ההגירה ממדינה למדינה ברחבי העולם, בני אדם רבים חווים מחסומים בקבלת טיפול רפואי אשר נובע מהעובדה כי אינם מדברים את שפת המקום, מתגוררים במקום רחוק גיאוגרפית או שאינם בעלי אמצעים על מנת להיות מסוגלים לממן טיפול זה (Lee, 2003). אנשי המקצוע מנגד, חווים קשיים ביכולת שלהם להבין את המטופלים, את התסמינים אותם הם חווים, לתקשר את המידע הרפואי למטופלים ועוד (Lee, 2003).

הקוד האתי של הרפואה, אשר מתחייב לא לגרום לנזק, מחייב אנשי רפואה להתחשב בגורמים אלו ולספק שירותי רפואה איכותיים ובטוחים עבור כל המטופלים, ללא קשר למעמדו ומוצאו (Lee, 2003). כלומר, על הרופאים לדאוג כי הם מבינים את המצב הרפואי של המטופלים, מסוגלים לתת להם מידע אותו הם מבינים ולהתחשב בתרבותם אשר עשויה להשפיע על סוג הטיפול אותו יקבלו. כשירות תרבותית, המוגדרת כאוסף של התנהגויות תואמות, עמדות ומדיניות המאורגנות ביחד ומשמשות אנשי מקצוע לקבוע עבודה אפקטיבית בהקשר בין-תרבותי (Anderson, Scrimshaw, 2003). נחשבת למשתנה קריטי במתן טיפול רפואי רלוונטי, אפקטיבי ורגיש תרבותית (Lee, 2003). כשירות תרבותית נמצאה קשורה במחקרים לרמת חוסר שוויון נמוכה יותר, שביעות רצון גבוהה יותר של המטופלים, ותוצאות טיפול טובות יותר (למשל, Karliner, Jacobs, Chen, & Mutha, 2007).

במדינת ישראל, חוזר מנכ"ל משרד הבריאות שכותרתו "התאמה והנגשה תרבותית ולשונית במערכת הבריאות", דן בהיבטים של נגישות תרבותית ובמדיניות של ישראל לגבי שונות תרבותית באוכלוסייה (דיין ובידרמן, 2011). לדוגמא, בין ההחלטות אשר התקבלו, החלטה על שימוש במתורגמנים או מגשרים עבור אוכלוסיות אשר אינן דוברות אנגלית או שירות תרגום טלפוני (דיין ובידרמן, 2011). בעבודה הנוכחית, נסקר את החסמים התרבותיים העומדים בפני המטופלים במערכת הבריאות ולאחר מכן, את הפתרונות האפשריים לבעיה זו.

מחסומי שפה

בעולם אין כמעט חברות או מדינות אשר מורכבות מפריטים אשר כולם מדברים את אותה השפה או שייכים לאותה התרבות האתנית. הדבר יוצר בעיה אמיתית עבור שירותי בריאות בעולם, כאשר מחסומי שפה יוצרים קושי להנגיש את שירותי הרפואה והמידע הרפואי לכל האוכלוסייה (Lee, 2003; 2003). בארצות הברית לדוגמא, כמות גדולה של מהגרים הביאה לכך כי האוכלוסייה שלא דוברת אנגלית כשפת אם מהווה כ-11% מכלל האוכלוסייה במדינה (Lee, 2003). בין האזרחים אשר דוברים ספרדית כשפת אם ומתגוררים בארצות הברית, כ-30% לדוגמא לא מדברים אנגלית כלל, או מדברים אנגלית ברמה נמוכה מאוד. באופן דומה, מתוך אזרחים אשר מדברים שפות אסיאתיות, כ-23% לא מדברים אנגלית כלל, או מדברים ברמה נמוכה מאוד (Lee, 2003). מכיוון ששירותי

הבריאות ניתנים בארצות הברית בשפה האנגלית, הדבר יוצר מחסום מהותי עבור חלק ניכר מהאוכלוסייה.

מחקרים מוצאים כי מחסום שפתי יוצר בעיית הנגשה לשירותי רפואה (Lee, 2003). ישנה חשיבות גדולה ליכולת לתקשר עם הצוות הרפואי לא רק מכיוון שאי הבנה יוצרת מחסום, אלא גם מכיוון שהיא משמרת חוסר שוויון בקהילה (Anderson et al., 2003). הנתונים מראים כי מחסום שפתי מונע מהמטופלים לקבוע פגישות רפואיות אצל רופאים, להסביר את התסמינים שלהם, ולעקוב אחרי הוראות הטיפול שניתנו על ידי הצוות הרפואי. כמו כן, דוברי שפה זרה פונים פחות לטיפול רפואי, גם כאשר החוקרים שלטו במשתנים אחרים כגון ביטוח בריאות, מצב סוציאקונומי וכד' (Wilson, Chen, Grumbach, Wang, & Fernandez, 2005). במחקר של וילסון ועמיתיה (2005), החוקרים בחנו את הקשר בין ידיעת השפה האנגלית לבין הבנת מידע רפואי. הממצאים של מחקר זה הראו כי אנשים בעלי שליטה פחות טובה באנגלית דיווחו על מספר רב יותר של מצבי חוסר הבנה של מידע רפואי, מאשר משתתפים בעלי ידיעה טובה של אנגלית. בין הבעיות אשר זוהה נמצא הבנת תוויות על תרופות ותופעות לוואי. כמו כן, נשים שלא דוברות אנגלית פונות פחות לבדיקה שגרתית של החזה וביצוע בדיקות פאפ, אשר מהוות פרוצדורות רפואיות אשר יכולות להציל חיים על ידי אבחון מוקדם של מחלות סרטניות (Anderson, Scrimshaw, Fullilove, Fielding, & Normand, 2003).

חוקרים זיהו את חוסר השליטה באנגלית כאחד ממקורות הפגיעות של מהגרים לארצות הברית (Lee, 2003). נמצא כי מהגרים אשר אינם שולטים באנגלית, מדווחים על רמת שביעות נמוכה יותר מהטיפול הרפואי, ורמת הבנה נמוכה יותר. במצב הגרוע ביותר נמצאים אלו אשר זקוקים למתרגם, אך אין להם אפשרות להשיג אחד. בנוסף, אחד מהממצאים אשר עולם מסקירה זו הוא כי יש חשיבות לאיכות התרגום, כאשר מתורגמנים מיומנים הם נדירים יחסית ובדרך כלל אנשים שלא דוברים אנגלית נעזרים בקרובי משפחה או חברים. סקירה זו מעלה בנוסף כי מחסום של שפה חושף את המהגרים לסכנות של תגובות קשות לתרופות, מכיוון שהם אינם מצליחים להבין כראוי את ההוראות של הרופאים ואת התוויות שעל התרופות. נמצא כי גם כאשר מצרפים הוראות בשפת האם, הדבר לא תמיד עוזר מכיוון שבחלק מן המקרים, האנשים, במיוחד המבוגרים שבהם, אינם יודעים לקרוא היטב בשפת אימם.

קים ועמיתיו (Kim, Loi, Chiriboga, Jang, Parmelee, & Allen, 2011) בחנו האם קשיים שפתיים עומדים בפני מהגרים לארצות הברית אשר מחפשים עזרה בתחום של רפואה נפשית. במחקרם, החוקרים בחנו אנשים בגילאי 18-86, מה שנתן כיסוי דיי נרחב לאוכלוסייה. החוקרים בחנו חרדה ושימוש בחומרים אסורים ומצאו כי משתנים של ביטוח בריאות, דיווח עצמי על בריאות לקויה ומספר הפרעות נפשיות נמצאו קשורות באופן בלתי תלוי לסיכוי גבוה יותר להצטרך שירותי בריאות נפשית. כאשר החוקרים שלטו בכל משתני הרקע, אי ידיעת אנגלית הורידה באופן משמעותי את הסיכוי לקבל טיפול נפשי בקרב המהגרים.